

КНІГАРНЯ ПІСЬМЕННІКА

Уладзімір Някляеў

Толькі вершы

Новая кніга

Мінск, "Кнігазбор", 2016

УДК 821.161.3-1
ББК 84(4Беи)
Н99

Бібліятэка Саюза беларускіх пісьменнікаў
«Кнігарня пісьменніка». Выпуск 82.
Заснаваная ў 2009 годзе.

Мастак
Уладзімір Вішнеўскі

ISBN 978-985-7144-42-6

«Падманы празрыстай вады», першая частка гэтай кнігі, не патрабуе каментароў.

Толькі вершы.

Пра другую, пра «Турэмную бібліятэку», некалькі слоў трэба, бадай, сказаць. У ёй таксама толькі вершы, але яны прачытаюцца глыбей, калі ведаць, з чаго яны ўзніклі...

З турмы.

Турмаў няма ў звяроў. Няма ў птушак. Толькі ў людзей, якія для птушак і звяроў прыдумалі клеткі.

Нары ў клетцы, дзе ўзніклі гэтыя вершы, былі жалезныя. На ложы, сплеценым з дроту, месцамі парваным, скручаным у вузлы, спаць было немагчыма. І каб хоць трохі меней муляла, арыштанты, мае папярэднікі, засцілалі ложа кнігамі з турэмнай бібліятэкі.

Там былі кнігі розных аўтараў, у тым ліку тых, хто сядзеў у турмах. У Еўропе, Амерыцы, Афрыцы, Азіі — у розных месцах у розныя часы. Дастаеўскі, Салжаніцын, Сервантэс, Апалінэр, О. Генры, Якуб Колас, Паула Каэльё, Оскар Уайльд... І згадаўшы не толькі зняволеных пісьменнікаў, паэтаў, але й мастакоў, мысляроў, музыкаў, я раптам падумаў: вось яна, турэмная бібліятэка! Амаль уся гісторыя чалавецтва, свету, у якім «ніхто і нішто не пахне турмою — толькі мы...»

Падманы празрыстай вады

Падманы празрыстай вады

Рыгору Барадуліну

Ты ўспомні: прыйшлі мы сюды,
Глядзелі ў глыбіні і высі
Дасяжныя. Так пачаліся
Падманы празрыстай вады.

На ёй мы шукалі сляды
Анёлаў, абутых і босых.
Так доўжыліся ў нашых лёсах
Падманы празрыстай вады.

Сляды прывялі ў нікуды.
Самкнуліся, ціха сышліся,
Як вейкі, глыбіні і высі,
Падманы празрыстай вады.

4.03.2014, Вушачы

* * *

На мох зялёны – жоўтае лісцё.
Бялюткі снег – на рыжую салому.
І ў гэты ясны час, адчуўшы стому,
Спакойна я кажу сабе самому:
Мне ёсць чым апраўдаць маё жыццё.

Не тым, што жыў, любіў... Зусім не тым.
І без мяне жылі, любілі ў свеце.
Не тым, што ў свеце застануцца дзеці,
Не тым, што, калі дзьмуў сцюдзёны вецер,
На ім стаяў і выстаяў на ім.

А чым тады? А тым, што, колькі мог,
Не паміраў, нягледзячы на стому,
А сніў і сніў жыццё!.. І, можа быць, збярог
Калі не ўсё, чаго не сніць нікому,
Дык хоць бы тое, што казаў мне Бог
Пра снег, пра мох, пра лісце, пра салому.

7.12.2014

* * *

Паўстане з попелу і птушкай стане зноў,
Ці рыбінай... Тым стане, чым згарэла,
Што да пажару звалася любоў
І мела пругкае, з атласнай скурай, цела,
І млосны голас мела, чуйны слых,
Каб шэпты чуць – і каб стагнаць да рання
На ложку, зашырокім на дваіх,
У завялікім для дваіх каханні,
Куды аднойчы трэцяя ўвайшла,
Якая птушкай з попелу паўстала,
Ці рыбінай... Ляцела і плыла,
Шаптала млосна, соладка стагнала...

5.01.2015

Каляды

Вользе

Над Крэвам сцямнела.
І першая зорка ўзышла.
Зусім маладая. І свеціць няўмела.
Пакуль ты шукала, пакуль ты мяне не знайшла –
Над Крэвам сцямнела.

Крэўлянка знямела,
Пад лёдам суцішыўшы бег.
Завея саспела. Прыйшлі снегапады.
Пакуль ты на ганку змятала з валёначак снег —
Насталі Каляды.

Званы зазвінелі.
Хрыстос усміхнуўся з нябёс.
Калядная зорка то гасла, то ззяла.
«Ты рады, – пытала, – што гэтакі выпаў нам лёс?..»
Які – не казала.

6.01.2014, Крэва

Зоркапад

Івану М.

Які, мой брат, над Крэвам зоркапад
У жніўні, калі ўжо бялеюць росы,
І ты бяжыш па іх, пякучых, босы
Праз дзедаў двор, праз агарод і сад,
Дзе туманы пад яблынямі ў косы
Спляліся – і плывуць
                                        уніз,
                                                  назад,
За плот, дзе бацька паліць папяросы,
Скрозь дым быцця ўтаропіўшы пагляд
У зоркапад, у вечнасць, у нябёсы,
Дзе твой з ягоным сплецены лёсы...

6.02.2013, Крэва

* * *

Аднойчы ў неба глянуў ты...
І што ты ўбачыў? Пустаты
Жыцця
Жахлівае бяздонне?
Ці несмяроцця зыркі след,
У зорным дыме
Вечны свет,
Што з Боскага з’явіўся ўлоння?..

Калі другое — ты паэт,
Магчыма.
А ў выпадку першым,
Магчыма, проста пішаш вершы,

Або спрабуеш нешта ў прозе
(«Нацыянальная стратэгія ўстойлівага
сацыяльна-эканамічнага развіцця
Рэспублікі Беларусь»)
Сказаць сучаснікам:
Жывым
І тым, хто ўжо спачыў у Бозе,
Пра гэты свет, пра гэты дым...

10.01.2015

Калыханка

Памяці Генадзя Бураўкіна

Па маёй ці тваёй,
                    не па нечай – па нашай віне
Беларусь як чужая у крэўнай сваёй старане.
І калі памірае праз роспач і скруху паэт,
Ён не той пакідае, у якім нарадзіўся, сусвет.

Той сусвет быў Айчынай. Калыскай ягонаю быў.
Ён паэта люляў, малаком белай мовы паіў,
Баяў байкі яму –
Там у кожным паэтавым сне
Бай хадзіў па сцяне
У чырвоным сваім каптане...

Баю-бай, баю-бай. Спяць, раскінуўшы рукі, сыны.
Сняцца некаму рускія, некаму польскія сны.
А каму беларускія – той прачынаецца ў снах
І крычыць! І не чуе! Не бачыць! Бо прывід! Бо жах!

Спіце, воі. Мужчыны. Далёка яшчэ да відна.
Вы праспалі Айчыну! І ў снах беларускіх яна
Не Пагоняй ляціць, а ваўчыцай на бруху паўзе
І сама сабе лапу, каб вырвацца з пасткі, грызе.

Баю-бай, баю-бай. Спіце, дзеткі, бяспамятным сном.
Маладыя ваўкі! Піце матчыну кроў з малаком!..
Даганяйце па следзе, што ў кожным паэтавым сне
Чырванее на лёсе,
            на лёне,
                    на белым, як смерць, палатне...

7.06.2014

Грыша

Пакуль жывеш,
развітвайся з жыццём.
Рыгор Барадулін

1

Недзе Барадулін Грыша
Вершы піша, піша, піша,
Я нічога не пішу,
Я сяджу ў турэмнай цішы
І, сумуючы без Грышы,
Шлю яму сваю душу...

30.12.2010

2

Дзень народзінаў у Грышы.
Грыша мышы сыру крыша,
Бо яна ў яго ў гасцях.
Кот разлёгся на афішы,
Дзе ў абдымку я і Грыша,
Які крыша сыру
                    мышы
У каціных кіпцюрах.

24.02.2014

3

Грыша мой набраўся спрыту
І ў замглёны бок нябыту
Адляцеў, нібыта птах,
І ніколі болей Грыша
Мне нічога не напіша
Ні на кнігах, ні ў лістах...

12.03.2014

На тосце

Рака – нібы ва ўскрытай вене
Зямная кроў.

І бляск лятучага імгнення
Між берагоў,
І чалавечыя маленні,
І рык звяроў,
Усё – як з берага каменне
У скрут віроў,
Дзе круцяцца ў шалёнай пене
Млыны гадоў!..

Старэйшых за мяне ўсё меней
Маіх сяброў.

21.07.2015

* * *

Без дай прычыны плакаў усю ноч.
І выплакаўшыся, шукаў адхлання.
Глядзеў, як вокны напаўняе ранне.
І не прыдумаў лепшага, апроч
Таго, што ўжо было: гульні ў каханне.

Набраў той нумар, што не набіраў
Даўно на сцёртым дыску тэлефонным, –
І хтось азваўся голасам бяссонным,
І голас, што пачуў, ён не пазнаў,
І той, што адказаў, быў не ягоным.

«Алё...» – сказалі. Ён сказаў: «Алё...»
І як зламалі ў сэрцы вастрыё
Стралы,
                    што прыляцела і працяла!..
Ён не пазнаў.
                              Яна не пазнавала.

Стаіліся абое, як звяры.
Маўчалі – і сваё маўчанне чулі...

Падумаў: «Позна. Прамінулі гулі».
Зірнуў у двор. Снег падаў у двары.
І трубку ён паклаў на два штыры,
Што ў нетрах тэлефона патанулі.

11.11.2015

Залатая лаўра

Марыі Сёдэрберг

У верасні, трынаццатага дня,
У Кіеве, дзе залатая лаўра,
Засланая кляновым лісцем лава
Стаяла на Падоле – і адна
Жанчына каля лавы той стаяла...

«Яна чакае некага?.. ці не?..» –
Я загадаў... Яна ж не загадала
Ні на таго, каго яна чакала,
Ні на мяне...

13.09.2010, Кіеў

Падол

Паўлу Вольвачу

Дрыготкі Кіеў за вакном.
Ну, што ж: давай віна нальём
І вып'ем, каб сагрэцца.
Ты чуеш: плача сэрца.

Не зразумець: пра што? Аб чым?
Мы пра мінулае маўчым.

Мы ў ім, як за музейным шклом.
Адтуль зялёным светляком
Міргае радыёла.
І ўсё. І пуста. Гола.

Ну, што ж...
Давай яшчэ нальём
За ноч, за Кіеў за вакном,
За месяц над Падолам.

13.09.2010, Кіеў

* * *

«Скажы, што ў душы... Не маўчы...»
І прорва прамовіла томна:
«Сляпому не цёмна ўначы,
Відушчаму — цёмна.

Не лезь у суцемкі душы,
Задушлівых шэптаў не слухай.
Глухому не глуха ў цішы,
А чуйнаму — глуха.

Сусвет з цемнаты, з глухаты
Сатканы. Яго не зыначыш.
Ты кажаш, а чуеш — не ты,
Бо чуеш не тое, што бачыш.

Бог мог нематой пакараць,
Але гаваркому
Пра гэта няма што сказаць,
І ёсць што — нямому».

4.10.2014

Ліст у лістапад

Наталлі

Нашто табе паэзія, скажы,
У свеце, дзе званы – з маны літыя,
Дзе крамы – поўныя, а храмы – скрозь пустыя,
Дзе грэшнікі жывуць, нібы святыя,
А праведнік
канае на крыжы?

Нашто табе спляценні ўзнёслых слоў,
Саснёныя паэтавы хімеры,
Калі служанкай у вертэпе
Вера,
Наложніцай – сястра яе
Любоў?

Нашто табе метафар гарадзея,
Калі, як дым, цярэбіцца, радзее
Душа – і чалавек
глухі,
нямы,
Калі ўжо безнадзейная надзея
На ўсё, на што надзею мелі мы?..

Калі ў нас сэрцы сталі, як са сталі,
Калі мы ўсе як нежывыя сталі
Без веры, без надзеі, без любві,
Калі адна нянавісць у крыві,
Нашто табе паэзія, Наталля?..

Не плач, не плач... не рві душу, не рві...

6.11.2013

Патэфон

Дастань, Альгуня, патэфон
З-пад трантаў у каморы...
Жыццё на скон, жыццё на скон,
Як пад адхон, як пад адхон
З разгону поезд скоры.

Усё ў свой час, усё ў свой час:
І п’янка, і пахмелка...
І гэты, што ўсё кружыць нас,
Асенні сон, расстайны вальс –
Зайграная кружэлка...

20.03.2014

Смаргонь

Івану Някляеву

Сярод ночы ў плацкантным вагоне
Я прачнуўся, да вокнаў прынік.
«Колькі станцый яшчэ да Смаргоні?»
«Маладэчна», – сказаў праваднік.

Значыць, дзве засталіся... Залессе
І паўстанак без назвы... А там...
«Што трасешся?.. На выпі. Сагрэйся...
Памагчы табе?..»
«Дзякуй. Я сам».

Сам я, сам... Вось скажу: «Дарагая!
Я вярнуўся!..» І што яна?.. Як?..
На паўстанку касцёр дагарае.
«Колькі вам за гарбату?..»
«Пятак».

«Варта большага».
«Дай, калі варта».
У паўзмроку плацкартны вагон.
А з агульнага, што за плацкартным,
Надрываецца акардэон:

«Граждане, купите папиросы!
Подходи, пехота и матросы!
Подходите, пожалейте,
Сироту меня согрейте,
Посмотрите, ноги мои босы...»

Вось і станцыя. Скрыгат жалезны.
Цеплавоза пранізлівы ўскрык.
«Свой у кожнага шлях непазбежны», –
Дзверы ляснулі. Знік праваднік.

Што ён ведае?..
                                        Вуліца тая...
«Дарагі!..» А над домам – агонь!
Поезд ломіцца ў ноч, падмінае
Маладэчна. Залессе. Смаргонь.

Колькі ў гоне шаленства, азарту,
Пад адхон – за вагонам вагон,
А з агульнага, што за плацкартным,
Надрываецца акардэон!..

12.07.2014, Смаргонь

Лябёдачкі

У маім двары дом стаіць стары
У старым даму сумна аднаму
А па вуліцы быццам лодачкі
Плывуць вуціцы ды лябёдачкі

Пойдзе па ваду малада ўдава
Я за ёй пайду – кругам галава
А як гром з дажджом упадзе ў траву
Завяду я ў дом маладу ўдаву

Папрашу сядаць у чырвоны кут
Стану ёй казаць як жыву я тут
Павядзе яна на мяне брывом
Ды пап'е віна за маім сталом

А калі я ёй ложак пасцялю
Пакладу з сабой моцна палюблю
Будзе да відна шкадаваць яна
Што раней майго не піла віна

А калі ў акне паплыве зара
Прыйдуць да мяне да майго двара
Не лябёдачкі і не вуціцы
А ўсе ўдовачкі з усёй вуліцы

4.04.2014, Крэва

Знічка

Яна табе, знікаючы, загадкава міргне.
І не згадаеш: хто яна? Паклікала – і прочкі.
Падобная да Ганечкі...
                                        Так, Ганечка.
                                                        Ці не?..
Э-гэй, габрэйка Ганечка – радзімка каля смочкі!

Якія ў неба лесвіцы!.. Прыставіш да сцяны,
Да Месяца, і ўбачыш ты скрозь воблакі і дымкі
Два целы вашы гнуткія –
                                        і ўвесь твой шлях зямны:
Два пацалункі хуткія ад смочкі да радзімкі.

Габрэечка, капеечка, адна сярод гурмы,
Дагэтуль не згаданая ні намыслам, ні словам!..
Як дзіўна знітаваныя, як сплеценыя мы
З міргаючым,
                        знікаючым,
                                        імгненным,
                                                        выпадковым.

14.02.2015

Мяжа

Там, на незвароце, на мяжы,
Раптам я пачуў: «А ўсё ж скажы,
Што кахаеш...»
Я сказаў...
«Ну, што ж,
Дзякуй і за гэта...»

Падаў дождж
Восеньскі, халодны. І мяжа
Бліскала, нібы лязо нажа.

15.08.2015

***

У вайсковым шпіталі, дзе палякі мяне лекавалі,
Дзе плылі ў небыццё каляровыя цені і гукі,
Я прымроіў Наталлю, пярсцёнкі яе і каралі
З бірузы і бурштыну, яе прахалодныя рукі.

І душа бірузова ў бурштынавым небе лунала,
І растайвала цела на сонцы, нібы яно з воску,
І сястра мне на лоб прахалодныя рукі паклала,
А пасля запытала, нібы праспявала,
па-польску:

«Ты забыўся хіба, як нанізваў на нітку каралі,
Як яны пакаціліся з ніткі – сляза за слязою?..»
«А куды закаціліся?..» – я запытаўся ў Наталлі.
«За нябёсы, – сказала сястра. –
За бурштын з бірузою».

17.12.2013, Варшава

* * *

Прыхарошваўся да шлюбу.
«Ой ты, Люба, мая Люба!..» –
Зубы белячы, спяваў.
А ўжо кат пра згубу знаў
І чакаў яго на згубу.

І ён стаў
адзін пад небам.
«Трыццаць два зубы мне трэба
На жыццё, – падумаў ён. –
А на смерць – адзін патрон».

Куля гэтак упяклася,
Бы ў дзяцінстве авадзень.
Ён упаў на ўласны цень.
«Што ж ты, Люба, бераглася,
Што ж ты, Люба, не далася
Мне да шлюбу хоць за дзень?..»

9.11.2015

* * *

Ён жывапіс любіў.
Развешваў на сцяне
Карціны. Так, каб роўна. А не крыва.
Яшчэ любіў, калі габрэйка Рыва
Прыходзіла... Яна крычала ў сне –
Ён прачынаўся. Бачыў на сцяне
Карціны.
Рыва плакала: «Ты мне
Не кажаш, што кахаеш».
Ён казаў,
Хоць не кахаў.
Любіў, калі яна
Прыходзіла на ноч, але не болей...

Рыдала Рыва: «Я з табой адна!» –
Ён суцяшаў...

За ім была сцяна
З карцінамі на ёй да самай столі.

8.04.2015

Яна

Тацьцяне П.

Яна прысьнілася, і ў сне
За ёй пылілася дарога,
І глянула яна ў мяне
Вачамі Бога.

Я ўкленчыў, пыл з падолу строс,
І па дзявятае калена,
Глыбей, чым апарат Рэнтгена,
Яна высвечвала мой лёс.

І ў лёсе, скручаным змяёй
Перада мной і за плячыма,
Такое бачылася ёй,
З чым жыць на свеце немагчыма.

І калі пыл, які я строс,
Зямлёю стаў, калі я ўрос,
Як камень, у зямлю сырую,
Калі пракляў свой шлях, свой лёс,
Яна ўсьміхнулася: «Дарую...»

13.01.2013, Смалявічы (в. Забалоцце)

Ты

«Стань змяёй!»
І ты змяёю стала.
«Рыбай стань!»
І рыба паплыла.
«Птушкаю!..»
І птушка закрыляла –
І змяю, і рыбіну дзяўбла!..

Некалі такою ты была.
Так мяне ты некалі кахала.
Гэтак вырывалася з сіла.

26.10.2014

* * *

Тэлефануе адзінокі
Паэт. Ён кажа пра аблокі,
Што ў небе сніліся яму...

Усе адразу. Аднаму.

18.09.2015, Краёва (Румынія)

* * *

Каму сказаць пра тое, што вайна?
Не слухаюць. Баяцца. «Не палохай!»

Эпоха курваў. Голая яна –
І ўсе савакупляюцца з эпохай.

Яна любому вырадку дае,
Калі свайго ў ім пазнае па твары.
І хто на свет з'яўляецца? Пачвары!..

І раптам з жахам бачыш, што твае.

16.09.2015, Маладэчна

Сны

І сны аб небыцці, і сны аб вечнай славе –
Пяньковая пятля на шыі тых, хто спіць.
Паэт не можа спаць. Калі ён спіць – ён сніць.
І жахі гэтых сноў збываюцца наяве.

17.09.2015, Краёва (Румынія)

Без весткі

Памяці зніклых

Няма вас сярод мёртвых і жывых.
Вы на зямлі не дажылі да смерці.
Пакінуўшы і родных, і чужых,
Вы проста зніклі, як знікае вецер.

А мы жывём, бо мусім жыць далей,
Каб зразумець, як дорага мы плацім
За ўсё — і што за ўсё найдаражэй
Магілы, над якімі можна плакаць...

1999 – 16.09.2011

Пыл

Неабдымная, пустая
Далеч, у якой блукае
І плыве за небасхіл
Пыл...

Я столькі траціў сіл,
Каб не быць лятучым пылам!..

Вось я ўжо за небасхілам...

22.04.2012

Не цяпер

Алесю Ліпаю

Не цяпер. Не цяпер. Не цяпер.
А калі? Невядома нікому.
І як звер, і як звер, і як звер,
Зарываешся ў часу салому,
У ашмецце газет і шпалер.

А чаму не цяпер? Бо не час.
Бо сляпыя. Глухія. Нямыя.
На шпалерах – узоры не тыя,
У газетах – даносы на нас.

І ў сляпой, у глухой, у нямой
Старане. У адчаі і стоме
Ты трываеш. Бо шлях за спіной.
Лёс. І молішся ў збітай саломе:
«Божа мой, Божа мой, Божа мой!..»

16.09.2015, Радашковічы

* * *

Прамільгне за свістам электрычкі
Дом
        ад свету тлумнага ўбаку.
Помню гэты дом. Там дзве крынічкі,
Сіратлівы клён на скразняку.

Помню гэты дом. Там дзве сястрычкі
Некалі жылі. Цяпер адна
Каля клёна з рання да цямна
Некага чакае з электрычкі.

16.09.2015, Смаргонь

* * *

На шляху да Гудагая,
З Гудагая – да Літвы
Ніцы вецер прабягае,
Льне да скошанай травы,

І знячэўку нагадае
Гэты вецер нізавы
На шляху да Гудагая,
З Гудагая – да Літвы,

Як калыша, як гайдае,
Б’е Вяллю аб берагі
Голас з Вільні: «Дарагая!..»
З Гудагая: «Дарагі!..»

16.09.2015, Гудагай

* * *

Скажы мне: ты помніш
Той вечар у Вільні?..

Быў вецер,
І пыльнай,
Няўтульнаю Вільня была
На вуліцы побач
з вакзалам,
дзе дымная поўня
плыла...

«Пажар недзе?..»
«Поўнач. Пара мне...»
«Праводзіць?..»

Мы выйшлі – перон быў пусты.
«Не едзе ніхто і нікуды».
«Забудзеш мяне?..»
«Не забуду...» – прамовіла ты
У дым той,
У пыл той,
У Вільню,
Дзе ўночы гарэлі масты.

16.09.2015, Вільня

Вежа Гедыміна

Язэпу Янушкевічу

Апоўначы згубіцца ў Вільні,
Забыцца, што й каму ты вінны,
І скрозь стагоддзяў скразнякі
Спусціцца з вежы Гедыміна,
З вяршыні ўніз, і ўздоўж ракі
Брысці, шукаючы сляды
Ягайлы, Вітаўта, Міндоўга,
І не знайсці, і доўга-доўга
Глядзець на роўны рух вады...

1.07.2011, Вільня

Паводка

Арнольду Макміліну

Ракою, паводкай рудой
Плыве адзінокая лодка.
Дзе лепей вяслу? Над вадой
Ці там, дзе глыбее паводка?

Не ведаю. Дзякаваць Богу,
Зноў лодка, паводка, вясна,
І доўгую доўжаць дарогу
Кароткія ўзмахі вясла.

11.03.2012

Новы год

І ню, і рэпрадукцыі Ван Гога,
І сам пан Бог (часы былога Бога
Мінулі — новы год, дык новы Бог),
І разам з Богам Чарлі Чаплін лёг,
І Ленін разам з дзеваю Марыяй
У мех бамжа, які кавенькай рые
На сметніку календары старыя...

1.01.2015

Каляндар

Сказала, як лісток сарвала
З календара:
«Ты сёння перажыў Купалу».

Пара?..

13.07.2006

Правады

...провад да Інтэрнэту,
провад да тэлефона,
провад да дамафона,
провад да тэлевізара,
провад да антэны,
провад да прайгравальніка,
провад да награвальніка,
провад да лядоўні,
провад да вентылятара,
провад да пральнай машыны,
провад да праса,
провад да электрапліты,
провад да таршэра,
провад да міксера,
у якім Вольга ўзбівае кактэйль,
смакуе і кажа:
«Якое салодкае ў нас сёння жыццё», —
і толькі да самога жыцця
ніякага провада...

7.10.2014

* * *

Час аднойчы ўвайшоў у прастору.
Здрыгануўшыся ў асалодзе,
яны нарадзілі сусвет.

Праз мільярды гадоў
асалоды ўспаміны
мурашамі па спіне...

Ліст дрыжыць на асіне.

10.05.2012

Вечны Рым

Выйсці з дому. Проста ў краму,
Ці на вуліцу, дзе дождж.
Не пабачыць панараму
Рыма Вечнага...
Ды што ж,
Калі там, па тым правулку,
Тут, па мосціку старым,
Хутка, хутка,
Гулка, гулка
Лёс прабег праз Вечны Рым.

14.12.2014

Венецыя

Іосіфу Бродскаму

На венецыйскіх могілках у лютым
Я быў неапранутым, неабутым,
Я голым быў!..
Высокая вада
У вузкіх вулках горада стаяла –
Па ёй брыла турысцкая брыда...

Італія! Як позна ўсё настала!
Венецыя! Я твой апошні дож!..

Я твой зімовы, беспрытульны дождж
Над цёмнымі мастамі Гранд-канала.

Люты 2014

* * *

Мая маці – Вада.
«Хто мой бацька?» –
гукаў я да Бога.
«А каго б ты хацеў?» –
Ён пытаў.
«Ці Цябе – ці нікога!»

Час ракою цячэ
Да вытоку і вусця адразу...
Я чакаю. Яшчэ
Не было мне адказу.

1971 (Масква) –
19.01.2016 (Смалявічы)

* * *

Сярод парваных хмар адна
Скрозь вецер ластаўка ляцела,
Гуляла з ветрам, як хацела,
Яна.

І раптам падалося мне,
Што ўсё, што на душы цямнела,
Што ў лёсе навальнічна спела, –
Міне.

Але пакуль яно міне,
Пакуль парванае зрасцецца —
Аб вецер ластаўка заб’ецца...

Ці не?

18.09.2015, Краёва (Румынія)

* * *

Я не хацеў бы
доўга пагасаць,
Ды толькі грэх – пярэчыць волі Бога,
І ўжо якая выпала дарога,
Такой мне да крыжа прайсці,
прыняць
І немач цела, і душы стамленне,
Але раней хіба ўявіць я мог,
Як буду песціць грэх і прагнуць вызвалення
З таго, што шлях,
з таго, што лёс,
што Бог...

3.04.2016, Нью-Ёрк, царква Св. Кірылы Тураўскага

На беразе іншага часу

Уладзіміру А.

Нараніцы прачнуцца ў Крэве
І, як упершыню ў жыцці,
Па садзе, што ў птушыным спеве,
Да родных могілкаў прайсці.

З дзядамі пасядзець, з бацькамі,
Спытаць, як спалі гэту ноч...
Пасля глядзець, як над крыжамі
Плывуць аблокі часу ўзбоч.

Пайсці назад праз лес, праз жыта,
Праз поле, поўнае трысця,
І зразумець, што ўсё пражыта,
Спазнана ўсё, апроч жыцця.

28.07.2013, Крэва

Турэмная бібліятэка

Пракажоны

Мікалаю Статкевічу

Калі чую званочак
у закратаваным акне,
Знаю: там пракажоны. Той званочак на мне.

Той званочак на мне,
каб не крочылі следам маім
І насустрач не йшлі вы, хаця я ўсміхаюся ўсім.

Я ўсміхаюся ўсім,
вы мяне баіцёся дарма:
Пад плашчом з капюшонам даўно ўжо
нікога няма.

Там нікога няма,
але скрозь рассыпаецца звон,
І ківаецца плашч, і ўсміхаецца ўсім капюшон.

5.03.2012

Рымцелі

Алесю Бяляцкаму

Калі слухаць і слухаць,
Як выюць за кратамі вецер са снегам,
Як у фортцы звініць і звініць зледзянелае шкло,
Можна ўспомніць варагаў з хазарамі і печанегаў —
Шмат чаго, што мінула, нібы не было.

Можна ўспомніць Афіны і Рым,
і падумаць пра рымлянак,
Пра гетэр — не хапае за кратамі рымскіх гетэр...
Але ўспомніўся мне
воўк у лесе зімовым пад Рымцелямі:
Як, унюхаўшы пах чалавечы, ашчэрыўся звер!

Не таму, што галодны. Я бачыў па бруху: наеты.
Ён да логвішча йшоў — і не быў я ў патрэбу яму.
Але пах, які вычуў ён,
быў не з ваўчынага свету:
Звер учуяў турму.

Можна ўспомніць, калі
зазвініць капяжамі адліга
І за кратамі
ценькне вяснова нараніцы птах,
Як ашчэрваўся свет на Хрыста
і на Марціна Лютэра Кінга,
На любога і кожнага, хто чалавечынай пах.

Можна ўспомніць... Але
у ваўчыных вачах — не пра тое...

Скрозь прапахла зямля
потам,
спермай,
мачою,
крывёю
Ад Афінаў і Рыма — і да Калымы!
Ды нішто і ніхто ў гэтым свеце не пахне турмою —
Толькі мы.

21.09.2012

Суніцы

Леаніду Дранько-Майсюку

Як заплакала сёння за кратамі
 сцюжа, завыла...
З волі мне перадалі сунічнае мыла
У абгортцы
 зялёнай, як тыя пагоркі,
На якіх я збіраў, на былінку нізаў,
 як кара́лі,
 суніцы...

Той сунічны, той сонечны пах!
Як ім хораша мыцца!..
Ён мне сніцца —
І хвалюецца маці: «Ты зноў
Бегаў лесам аж да Багушоў?
А каб воўк цябе ўкраў!..»

І ўсміхаецца бацька:
«Наш сын не маленькі,
Глядзі, колькі ягад набраў!..»

Але маці сярдуе
І ставіць мяне на каленькі
У куце, дзе абраз...

Я малюся і Бога прашу,
Каб ніколі мяне не каралі
Ні за што, без ніякай віны...

Бог глядзіць са сцяны
На мяне, на кара́лі,
Мне святло напаўняе душу...

І цяпер, праз гады,
　　　　пах былінак,
На сонцы лятучых пылінак,
Жах малых і вялікіх памылак —
І ў руках маіх
　　　　лёсу ружовы абмылак.

14.02.2013

Аргенцінскае танга

Еве

Калі доўга ўзірацца праз краты ў акно,
Дык з «Навінамі дня» (або без)
Можна ўбачыць кіно ў клубе СМТС,
Што значыць не
Сучасная Міжгародняя Тэлефонная Сувязь,
А Смаргонская Машына-Трактарная Станцыя,

Дзе анучы ў мазуце, дзе ва ўсіх пад пазногцямі
гразь,
Дзе мой бацька — механік, а маці — бухгалтар,
Дзе не ходзяць яны ні ў кіно, ні на танцы,
Бо ў яе — справаздача,
У яго — за партсходам партсход,
Па якіх напіваецца бацька, як чорт,
І паказвае рускі характар,
З якім перамог ён фашызм...

Дзе я плачу ў запеччы: «Чорт з ім...» —
І чакаю, пакуль пакладзецца ён спаць...

Потым шыбу вымаю ў акне... —
Хоць бы раз станцаваць
З рыжакосаю Зінкай з дзявятага «А»,
Ад якой у мяне галава,
Нібы тая кружэлка
з аргенцінскім,
замучаным танга,
Пад якое, абступлены лесам людзей,
Дакрануўся я раптам грудзьмі да грудзей —
Да пасюль неспасцігнутай тайны...

11.04.2013

* * *

«Калі доўга праз краты
глядзець на нябёсы ў вакне...» —

Гэта не
аднастайны пачатак для вершаў,
прыдуманы ход,
А дзіра, што прабіта на ўсход
у бетоннай труне...

Гэта не
вершаванне, ці іншы занятак пусты,
А чатыры пруты
у дзіры, што пад столлю ў сцяне, —
Гэта ўвогуле не...

Гэта проста турма,
у якой,
апроч гэтай дзіры,
Гэтых кратаў,
акна —
у мяне анічога няма.

26.11.2014

Апалінэр

Рыгору Сітніцу

Калі з камеры доўга глядзець
у вакенца
прутамі жалезнымі між —
Можна Эйфеля вежу ўявіць... І Парыж.
Манпарнас. І кавярню,
дзе Верлен цалаваўся з Рэмбо,
І турму на Сантэ, куды трапіў ён,
ледзьве Рэмбо
не забіўшы...

Або,
калі сыпле і сыпле праз краты
нудным восеньскім дожджыкам,
можна шлях уявіць да Парыжа
з Дарожкавіч,
Па якім аніколі не ездзіў
Вільгельм Кастравіцкі
З наваградскага роду шляхецкага Вонж,
Ён жа Апалінэр,
што пры зручным выпадку
адкідваў пяро і хапаўся за нож...

Нудны дождж
Над турмою «Сантэ»,
У якой
дах цячэ
(бо ад часу Гюго і Гацье
чарапіца і гонта),

У якую патрапіў
Вільгельм Кастравіцкі, што з роду
шляхецкага Вонж,
Ён жа Апалінэр,
што надумаў украсці
Джаконду...

А каго яму красці яшчэ?

13.09.2914

Сняжынкі

Ілоне

Калі доўга глядзець і глядзець,
як кладуцца на краты сняжынкі,
Можна ўспомніць старыя,
чорна-белыя фотаздымкі,
На якіх я то з маці, то з бацькам,
то з братам — ён у куртачцы новай...

А на гэтым — з табой... Ён ужо каляровы...
Як змянілася ўсё! Людзі, дрэвы, машыны, дамы!

Толькі я каля мамы
той самы —
за процьму гадоў да турмы...

7.06.2011

О. Генры

Калі доўга на краты
глядзець і лічыць:
першы прут...
прут другі...
трэці прут...
прут чацвёрты... —
Можна ўспомніць касіра
Уільяма Сіднея Портэра
З банка горада Осцін, што ў штаце Тэхас,
Больш вядомага пад псеўданімам О. Генры...

Меў па выраку тэрмін
Пяць гадоў.
Адсядзеў тры гады і тры месяцы.

Гэта столькі якраз,
каб вяроўку і мыла знайсці,
але ўсё ж да таго не дайсці, каб павесіцца.

«Самагубства — такая ж звычайная рэч,
як пікнік», —
Напісаў ён.

А памёр ад цырозу
Пры законе сухім.

Але фокус не ў гэтым, а ў тым,
Што пранырамі, месца якім
На галерах, населена ім,
як гасцініца,
амерыканская проза —
Аніводны пакой не застаўся пустым...

І з кампаніі
злодзеяў,
жулікаў,
п'яніцаў,
грэшнікаў,
з той гасцініцы,
з часу свайго ў наш пранырлівы час
Мала хто
так насмешліва
пазірае на нас,
Як касір з банка горада Осцін,
што ў штаце Тэхас.

14.09.2014

Азор

Калі слухаць да зморы,
Як вые за за кратамі вецер уночы,
Можна ўспомніць Азора, якога не хоча
Гаспадыня выводзіць гуляць...
Ён тады пачынае скакаць, зазіраць ёй у вочы,
Лізаць яе рукі...

Шмат што можна згадаць, выпадковыя гукі
Пачуўшы ўначы...

Ранкам два вартавыя ўваходзяць: «Скачы!» —
І выгульваць вядуць мяне ў двор...

Ах, Азор мой, Азор...

23.04.2011

Леапольд III

Віктару Казько

Калі ў камеру раптам праз краты ўляціць матылёк,
як агеньчык у змрок,
дык затойваеш дых, каб яго незнарок
не спалохаць... «Са мною пабудзь, махаон!
Пасвяці мне,
ліхтарык,
у сорак вясёлкавых вольт!..»
Але ён —
пырх назад...

Ноччу сніцца не ён,
а бельгійскі кароль Леапольд,
пра якога й не помніў,
бо хто ён мне?.. Я — хто яму?..

Але ў сне матыльковым
я ўцяміў, чаму
выбраў ён
між турмой і вайною
турму,
страціў трон і карону... —

Набраў каляровых сачкоў
і падаўся,
паслаўшы далёка
каралеўскіх усіх сваякоў,
у Амерыку,
дзе Арынока,
дзе да скону
лавіў матылькоў...

12.09.2014

Вялікдзень

Змітру Дашкевічу

Халодны карцар.
Адзіночка.
Нядрэмныя глядзяць у вочка
Вартаўнікі. Нібы з нябёс,
Вада і хлеб. Нібы Хрыстос
Прыйшоў, каб падзяліцца з намі:
Са мною і з вартаўнікамі.

16.06.2012

Сеці

Стэфану Эрыксану

Калі ў неба дажджлівае
Нема ўзірацца праз краты,
Дык у клеці вакна
Усплываюць рыбацкія сеці з пясчанага дна
І цягнуць дахаты,
І ты раптам становішся рыбінай:
        сомам,
                сліжом,
                        акунём, —
І ні ноччу, ні днём
Немата ўжо не мучае болей,
Бо вада і душа нерасстайныя...
«Іх у сеці не зловіш», — ты нібыта самому
Ціха кажаш сабе,
І сліжам з акунямі,
        і сому,
                які ведае ўсе твае думкі патайныя,
І плыве, і ківае:
«Так, вада і душа
        нерасстайныя,
Іх у сеці не зловіш, як сома або акуня...»

Так ад ранку да ночы... ад ночы да дня...

11.05.2011

Салавей

Змітру Вайцюшкевічу

Вось гэты цуд, які не тут —
Па той бок кратаў, дзе світае,
Ні вам нікому не аддам
І не прадам, ні нават сам
Не забяру...

Няхай спявае!

13.04.2012

Фідзій

Калі доўга на краты
глядзець і глядзець,
глядзець і глядзець,
глядзець і глядзець,
Можна, каб не аслепнуць,
ці не звар'яцець,
нешта з хлебнага мякішу вылепіць:
звера... ці птаха... паганскага бога... ці волата... —
і ўявіць сябе
Фідзіем,
які з косці слановай і золата
грамавержнага Зеўса стварыў,
што стаў цудам свету.

Яшчэ золата скраў — і хоць гэта
Не даказана, скончыў турмой.

Зрэшты, статуі той —
Ні касцянай і ні залатой —
Аніхто, апроч грэкаў, не бачыў,
А значыць,
Цудам можа быць тое, чаго не было
Ці што выдумаў нехта, як цуд...

Ну, напрыклад, Перыкл. Ці Плутарх...

«Вунь які ў мяне птах!..
Не было гэткіх птахаў ні тут,
Ні ў Афінах, ні ў Рыме!..» —
можна думаць, з’ядаючы з голаду
Цуд за цудам:
паганскага бога...
і звера...
і птаха...
і волата...

7.09.2014

Аблокі

Калі доўга праз краты глядзець на аблокі,
У якіх ты ці плыў, ці збіраешся плыць,
Можна горад убачыць плывуча-высокі,
У якім ты ці жыў, ці збіраешся жыць, —
Толькі дзе?..

Там палацы, гатэлі, дамы —
І ніводнай турмы.

27.11.2011

Сервантэс

Калі доўга праз краты
глядзець
у замглёную далеч
напярэдадні новага года —
дык апоўначы можна ўявіць сябе
аднарукім ідальга
Сааведра Мігелем Сервантэсам...

Гэта нагода
стаць жаўнерам,
матросам эскадры Хуана Аўстрыйскага,
ваяваць у Тунісе, на Корфу,
а потым
стаць палонным,
рабом,
што стамлёна сказаў:
«Кожны — сын сваіх спраў...»

Потым краў,
калі стаў нарыхтоўшчыкам
правіянту
для каралеўскага флоту...

У Севільі — спякота,
А ў турме — прахалода...

Можна з новага года,
падміргнуўшы ўсяму чалавецтву,
пачаць «Дон Кіхота».

17.08.2011

Тады

Калі ўспомніш,
        што недзе за кратамі свет не зняволены,
У якім ты, святочна апрануты, чыста паголены,
Мог адзін — або з некім — у шынок на Нямізе зайсці,
Запытацца ў бармэна:
«Ну як табе ў гэтым жыцці?..»

Піва выпіць...
Ці каву...
Проста шклянку вады...

Тады многае ўбачыш іначай, чым бачыў тады.

26.02.2012

Казімір Малевіч

Уладзіміру Вішнеўскаму

Калі ў неба начное ўзірацца праз краты
да змроку ў вачах,
Змрок, здаецца, плыве
не з нябёсаў у вочы — з вачэй у нябёсы,
У якіх раптам чырванню блісне маланка,
ці вогненны птах,
Ці запалка, ці іскра,
ці агеньчык начной папяросы,
Што патухне — і цемрадзь гусцее, нібы гуталін,
І адзінай карцінай сусвету, карцінай карцін
У праёме вакна абмалюецца
Чорны квадрат.
Перамога над сонцам.

І 30-х гадоў Ленінград,
Горад рэвалюцыйна-чырвонай іржы
На мастах разводных,
што наш час развялі
з цёмным часам царызму,
І ў Няве караблі,
Эрмітаж і Фантанка,
І турма на вадзе
з мёртвай назвай «Крыжы»
Прыгадаецца,
дзе
Геній супрэматызму
прыдумаў гранёную шклянку...

20.09.2011

Дзверы

Калі кладуся, каб не бачыць краты,
Да кратаў галавой, дык бачу дзверы
Сталёвыя, з акенцам, праз якое
Мне два разы на дзень даюць яду:
Уранку — кашу, вечарам — ваду.

Калі адчыняць дзверы, я пайду...

19.04.2012

Оскар Уайльд

Аляксандру Фядуце

Калі раніцай на ледзяшах,
што навіслі на кратах,
блісне сонца,
якое не грэе,
А халодна сплывае па звівах замерзлай вады
і бясследна знікае,
як знікаюць
хвіліны,
гадзіны,
гады,
Гэтак востра тады адчуваеш імгненнасць жыцця —
і тады ўспамінаецца казка пра Грэя,
пра ягоны партрэт, што старэў,
пакідаючы юнай натуру...

Ні адзінай маршчынкі на шоўкавай скуры,
На белым чале
Дарыяна,
героя рамана,
але
судзяць аўтара, як вычварэнца,
садаміта, і ў Лондане кожны маляр
мастаку — пра мараль,
Толькі лэдзі Уіндэрмір крыкнула: «Брава!» —
Веер кінуўшы Лондану ў твар...

А ў турэмным акенцы
Ледзяшы. Па замерзлай вадзе
Час сплывае.
Ідзе
і мінае і ганьба, і слава,
але...

Але лэдзі Уіндэрмір крыкнула: «Брава!» —
На Страшным судзе.

24.09.2014

Непазбежнае

Рэчка ў пясок. Лісце ў траву.
Рыба ўсплыве. Нерат парве.
Некага я перажыву.
Нехта мяне перажыве.

25.12.2013

Цыцэрон

Зянону Пазьняку

Калі раптам пачуеш за кратамі
спрэчку варон,
у якой штось даводзіць адна ўсім астатнім,
а тыя, не хочучы чуць,
на яе налятаюць,
хорам каркаюць,
дружна дзяўбуць,
дык міжволі згадаецца Марк Цыцэрон,
рымскі консул, аратар...

Якія філіпікі ён
прамаўляў! Як за рымскі закон
паўставаў! Як на Форуме зводзіўся ён:
«Vita sine libertate, nihil!
Vivant et republica!» —
але рымская публіка
хорам каркала,
цягнучы консула ў церні,

І Цэзар
пераходзіў ужо Рубікон,

І ўжо бачыў Антоній,
як на срэбры яму падаюць
галаву Цыцэрона
і рукі, якія пісалі прамовы, —

І ўжо ў Рыме галовы
днём і ноччу сякуць,
а над Форумам
каркаюць хорам
вароны...

15.09.2014, Вільня

* * *

Межы ўзараў – і што ў выніку маеш?
Што ў тваім лёсе? У свеце без меж?

Там, дзе павінен знікаць, не знікаеш.
Там, дзе павінен быў жыць, не жывеш.

22.12.2014

Якуб Колас

Алесю Юркойцю

Калі ў небе за кратамі
гэтак нема і пуста, і гола,
глуха так — хоць кладзіся ў куце паміраць,
можа раптам падаць
пералётная птушка свой голас
Над турмой, што завецца Пішчалаўскім замкам,
Дзе прачнуўся па звычцы сялянскай на ранку
Настаўнік Міцкевіч Кастусь...

Спіць яшчэ Беларусь.
Невядома: прачнецца — ці не?

Хто яна ў сваім сне?
Папялушка?..
Пералётная птушка,
Што голас з нябёс падае?..

Што за люд
тут жыве,
які лёс свой праплакаў,
што за край тут
Якубаў ды Янкаў?..

Родны кут —
хтось надрапаў
у куце
на турэмнай сцяне,
у Пішчалаўскім замку.

16.10.2014

Кароткі курс гісторыі Беларусі

Што мы зрабілі? Што мы зарабілі?..
У нашым доме, бы ў пустым вуллі,
Мы толькі тое маем, што згубілі,
І тое, што яшчэ не здабылі.

7.06.2013

Сакрат

Валянціну Акудовічу

Калі капае ранкам іржавай вадой,
як атрутаю,
з кратаў,
І не ведаеш, што б ты зрабіў,
калі б меў пад рукою атруту,
Дык успомніш міжволі Сакрата,
Які ведаў,
што нічога не ведае,
і ў вязніцы на снеданне
выпіў цыкуту,
хоць пад вечар мог збегчы:
і былі ўжо надрэзаны путы,
і падкуплена варта —
не кінецца ўслед,
наўздагон...

Ды ўявіў сабе ён,
Як Мілет, што паэт,
і Аніт, скурадзёр, і аратар Лікон,
Што данос напісалі,
праз які асудзілі Сакрата на страту,
Закрычаць: «Вінаваты! Інакш бы не збег...»

У той дзень выпаў снег,
Стаўся холад, якога не знала Афіны
Столькі, колькі стаяў Парфенон,
Да якога прынеслі Сакрата...

Але не сказалі: «Нявінны!» —
Ні Мілет, што паэт,
ні Аніт, скурадзёр,
ні аратар Лікон.

25.10.2014

Свет

Цесная камера,
змрок —
і за кратамі крыкі...

Можна ўявіць,
які светлы ўвесь свет і вялікі...

8.04.2010

Крапівенскае поле

Барысу Пятровічу

На Крапівенскім полі вятры.
Палыны. На далоні патры —
Загарчыць. Торгне сутаргай, болем.
Тут вякі праплылі, як віры па Дняпры,
За палкамі палкі
тут прайшлі ваяры,
Змагары, што накрытыя полем.

На Крапівенскім полі трава. Крапіва.
Тут крыві напілася Масква,
Татарва з крыжакамі ў хаўрусе...
Тут над імі
усімі
паўстала Літва –
І абрынулася ў Беларусі!

Дзе ж мы дзелі
літоўскую долю?
Веліч продкаў? Іх вольную волю,
Што яны аплацілі крывёй?

Як гарчыць палыном на Крапівенскім полі —
І пячэ крапівой!..

5.08.2014

На магіле Сакрата

Лявону Тарасевічу

Цёплы верасень. Ціхія Крынкі.
Над капліцай звіняць павуцінкі,
І дрыжаць пад крыжамі знічы.

Матылёк на плячы,
На квяцістай кашулі Лявона.

Мурашоў незлічона
Уігліцы сухой, у лісці...

Скрозь
          жыццё
                    у жыцці.

І па смерці жыццё, і па смерці...

Калі нетры расперці,
Выйдуць тыя, хто не паміраў,
Каго Бог пакараў
Несмяроццем: паэты, героі...

«Там, за тою гарою
Беларусь», – мне ківае Лявон.

Ля магілы
                    укленчвае ён
і глядзіць, як мураш цягне семя,
што больш за самога яго.
«Вось жа род... вось жа племя...» —
кажа ён...

Я пытаю:
«Беларусь за гарой
Для каго?..
Для чаго?..»

І Лявон уздыхае: «Для знаку...
Хто іх ведае, гэтых палякаў,
Хто іх ведае, рускіх:
Ну чаму мы ім так замінаем!..
Як усе, паміраем
І жывём, як усе... Што не так?..»

«Пэўна, гэта не ўцяміць, калі не паляк,
Ці не рускі...»

«Так... Пэўна, не ўцяміць...»

Праз замглёную памяць
Праляталі вякі-матылькі,
за гарою
знікалі замглёна, –

І за спінай Лявона
Над магілай Сакрата стаялі і плакалі
Беларусы, што сталі палякамі.

7.09.2013, Крынкі (Падляшша)

* * *

З неверагодных Гасподніх шчадрот
Скроены наш беларускі народ.

Мова – нямога.
Вочы – сляпога.
Вушы – глухога.
Сэрца – чужога.

Зрэшты, і большыя
Ведалі беды мы.
Што ў нас пабольвае –
Бог яго ведае.

Можа быць, мары няспраўджанай нацыі.
Можа быць, шнары пасля трансплантацыі.

17.11.2014, Смрдакі (Славаччына)

Уільям Шэкспір

Калі ўявіш за вузкім акенцам,
за кратамі
неба
ва ўсю яго далеч і шыр
з мірыядамі сонцаў,
пульсараў і квазараў,
чорных загадкавых дзір,

Дык найпершы з усіх, каго ўспомніш, —
Уільям Шэкспір,
паляўнічы ў сузор'ях і дзірах,
які па судзе
сем гадоў прабадзяўся немаведама дзе,
і цяпер
на галёрцы ў тэатры пляткараць: «Арыштант...
Браканьер...
Не пяром, а кап'ём піша ён свае п'есы!» —
і на сцэну ляціць памідор...

А праз двор —
ціхі хор,
вечаровая меса ў Саутваркскай царкве,
дзе Марыя Цюдор
распраўлялася з ерэтыкамі,
дзе знайшлі супакой і Джон Флетчар,
і Джон Гаўэр,

Дзе вякі праплылі над вякамі,
над сусветам,
тэатрам Шэкспіра
ва ўсю яго далеч і шыр
з мірыядамі сонцаў,

пульсараў і квазараў,
чорных загадкавых дзір,

Дзе бядзяжнік Шэкспір,
арыштант, браканьер,
раптам выбіў з шампанскага корак
на нейкай з прэм’ер
(ці «Макбета», ці «Ліра»),
і корак — да зорак...

25.09.2014

Сцэнар

Сяргею Шапрану

Яго вялі, каб вешаць.
Сцэну гэту
Як напісаць?..
Была зіма?.. Ці лета?..

Па той бок вуліцы
З-за парапета
Глядзела маці. Як яе назваць?
Дапусцім, Антаніна.
Ён — Максім.
Чаму Максім? А не Базыль, не Янка?

І клалася пад ногі брукаванка,
І дзве сарокі, сочачы за ім,
Скакалі ад таполі да таполі.

Вас вешалі?
Мяне яшчэ ніколі.
І ў тым праблема. І яшчэ ў сароках.
Чаму іх дзве? А не адна.

Шырока
Бруілася вясновая вада.

Была вясна? Няхай. Каля суда
Стаялі ў шэраг шэрыя жаўнеры.
Далей — паненкі ў парку. Кавалеры.

А маці дзе?.. «Не, лепш, каб не было», —
Падумаў ён.
І лепш не Антаніна.
А хто тады?..

Адкрытая машына
З бартамі звешанымі —
І пятля над ёй.
Сінеча ў небе. Хмара над пятлёй.

Хто за стырном? Ягоны брат? Ці сын?
Не, сын — занадта. Брат.
А з-за гардзін,
З акна палаца, што каля суда,
Глядзіць яна. Марыся? Хай Марыся.

Сарокі зноў. Жаўнеры. Парк. Вада.
Зноў тая ж хмара, зноў сінеча ў высі —
І позіркі з натоўпу. «Гэта ён...
Не ты... Не я... І дзякуй Богу...»
Звон.
Пачуе ён яго? Ці не пачуе?

А за Марысяй — той, хто з ёй начуе.
Блішчыць пагон. І профіль. І рука,
Што абняла за талію.
Рака
Дугой за паркам. З крыгамі яшчэ...

Жыццё бруіць. Блішчыць. Звініць. Цячэ.

І ўрэшце — за выняткам усяго:
«Яго вялі, каб вешаць».
Аднаго.

21.12.2014

* * *

Над адным маім плячом
Зорка,
Над другім маім плячом
Месяц,
І вяроўкай Млечны Шлях
Над пагоркам,
На які мяне ўзвялі,
Каб павесіць.

На пагорку я стаю
На калодзе,
А наўкол мяне народ,
Што мне любы...
«Мой ты любы беларускі народзе,
Ты ўратуй мяне ад страты, ад згубы!

Я ж узнёс на неба месяцам
Праўду,
Запаліў на небе зоркай
Свабоду!..»
А народ свабодзе з праўдай
Не рады,
Не да месяца і зоркі
Народу.

Ён гадае:
Калі спраўдзіцца страта,
І калі мяне засыплюць зямлёю,
Хто і што тады займее ад ката:
Хто калоду? Хто вяроўку з пятлёю?..

Каляды 2010 (унутраная турма КДБ),
Вялікдзень 2015 (Крэва)

Бог

Званы.
Нарадзіўся!..
Зіма –
І Бог на Каляды, мой госць,
Што кажа мне: смерці няма.

А што тады ёсць?..

7.01.2016

* * *

Невядома, калі,
                              немаведама, дзе
Я прайду па паветры або па вадзе
Да той брамы ў нябёсах, якая вядзе
Да пакояў судзейскіх, і там, на судзе
Мне абвесціць Гасподзь у прысудзе сваім,
Як я жыў на зямлі, —
                              і адкрые мне: з кім.

17.06.2012

Выспа

Якая пустэльня! Вада ды аблокі!
І там, дзе аблокі, анёл сінявокі.

Нічога чужога. Прастора і час.
У Божай задуме – зямля пасля нас.

10.08.2015

Змест

Прадмова 5

Падманы празрыстай вады

Падманы празрыстай вады 9
*** «На мох зялёны — жоўтае лісцё...». 10
*** «Паўстане з попелу і птушкай стане зноў...» 11
Каляды 12
Зоркапад 13
*** «Аднойчы ў неба глянуў ты...» 14
Калыханка. 15
Грыша 16
На мосце 18
*** «Без дай прычыны плакаў усю ноч...» 19
Залатая лаўра 20
Падол 21
*** «Скажы, што ў душы... Не маўчы...» 22
Ліст у лістапад 23
Патэфон. 24
Смаргонь 25
Лябёдачкі 27
Знічка 28
Мяжа 29
*** «У вайсковым шпіталі, дзе палякі мяне лекавалі...». . 30
*** «Прыхарошваўся да шлюбу...» 31
*** «Ён жывапіс любіў...». 32
Яна 33
Ты 34
*** «Тэлефануе адзінокі...» 35
*** «Каму сказаць пра тое, што вайна?..» 36
Сны 37
Без весткі 38
Пыл 39

Не цяпер 40
*** «Прамільгне за свістам электрычкі...» 41
*** «На шляху да Гудагая...» 42
*** «Скажы мне: ты помніш...» 43
Вежа Гедыміна 44
Паводка 45
Новы год 46
Каляндар 47
Праўды 48
*** «Час аднойчы ўвайшоў у прастору...» 49
Вечны Рым 50
Венецыя 51
*** «Мая маці — Вада...» 52
*** «Сярод парваных хмар адна...» 53
*** «Я не хацеў бы доўга пагасаць...» 54
На беразе іншага часу 55

Турэмная бібліятэка

Пракажоны 59
Рымцелі 60
Суніцы 62
Аргенцінскае танга 64
*** «Калі доўга праз краты...» 65
Апалінэр. 66
Сняжынкі 68
О. Генры. 69
Азор 71
Леапольд III. 72
Вялікдзень 74
Сеці 75
Салавей 76
Фідзій 77
Аблокі 79
Сервантэс 80
Тады 81

Казімір Малевіч. 82
Дзверы 83
Оскар Уайльд 84
Непазбежнае 86
Цыцэрон. 87
*** «Межы ўзараў — і што ў выніку маеш?..» 89
Якуб Колас 90
Кароткі курс гісторыі Беларусі. 91
Сакрат. 92
Свет 94
Крапівенскае поле 95
На магіле Сакрата 96
*** «З неверагодных Гасподніх шчадрот...» 98
Уільям Шэкспір 99
Сцэнар. 101
*** «Над адным маім плячом зорка...» 103
Бог. 105
*** «Невядома, калі...» 106
Выспа 107

Някляеў, У.
Н99 Толькі вершы : новая кніга / Уладзімір Някляеў. — Мінск : Кнігазбор, 2016. — 112 с. — (Бібліятэка Саюза беларускіх пісьменнікаў «Кнігарня пісьменніка» ; вып. 82).
ISBN 978-985-7144-42-6.

Шмат хто з літаратуразнаўцаў заўважаў, што паэзія Уладзіміра Някляева не страчвае з гадамі энергетыкі, толькі набірае глыбіню. Чарговым сведчаннем таму з'яўляецца і новая кніга вершаў, што складаецца з двух раздзелаў: болей лірычнага «Падманы празрыстай вады» і больш эпічнага «Турэмная бібліятэка». Шмат у якіх вершах Уладзімір Някляеў, як заўсёды ў новых творах, нечаканы нават для даўніх прыхільнікаў ягонай творчасці.

УДК 821.161.3-1
ББК 84(4Беи)

Літаратурна-мастацкае выданне

Бібліятэка Саюза беларускіх пісьменнікаў
«Кнігарня пісьменніка»

Выпуск 82

Някляеў Уладзімір Пракопавіч

Толькі вершы

Новая кніга

Адказны за выпуск *Г. Вінярскі*
Рэдактар *Б. Пятровіч*
Вёрстка *Я. Мальдзіса*
Карэктар *А. Спрытніч*

Падпісана да друку 07.06.2016. Фармат 80x100 1/32.
Папера афсетная. Друк афсетны. Ум. друк. арк. 5,19.
Ул.-выд. арк. 2,13. Наклад 400 ас. Зак. 3577.

ПУП «Кнігазбор».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюдніка друкаваных выданняў № 1/377 ад 27.06.2014.
Вул. Я. Лучыны, 38-93, 220112, Мінск.
Тэл./факс (017) 207-62-33, тэл. (029) 772-19-14, 682-83-86.
E-mail: bkniha@tut.by

Надрукавана з арыгінала-макета заказчыка
ў ТАА «Медысонт».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюдніка друкаваных выданняў № 2/34 ад 23.12.2013.
Вул. Ціміразева, 9, 220004, Мінск.